

In de Risk Factory, in onder andere Enschede en Venlo, worden jongeren voorbereid op het leven. Als Nederlands Centrum Jeugdgezondheid dachten we mee over een van de scenario's voor deze aanpak en zagen we hoe dat werkt. Jongeren krijgen er niet voorgezegd hoe het moet (met hun mentale gezondheid, het ontwikkelen van talenten en het vinden van hun waarden), maar ze ervaren een manier-van-doen waarmee ze verder kunnen en leren hoe ze met de risico's kunnen omgaan. Een werkwijze die op een wonderlijke manier samenvalt met overdrachtsvertrouwen.

VAN TOEKOMSTIG GELUK NAAR ACTUEEL OVERDRACHTSVERTROUWEN

'Welke wereld laten wij na?'

**Mark Weghorst, Anja Klein,
Aniek van den Braak,
Igor Ivakic**

In 1954 schreef politiek filosoof Hannah Arendt (1906-1974) *The crisis in education*. In onderwijskringen wordt het vaak aangehaald om de kernboodschap: dat we een wereld na te laten hebben. Daarin gaat Arendt radicaal ver. Het gaat er volgens haar niet om dat we kinderen leren wat (het) leven is, maar of wij die wereld voldoende eigen gemaakt hebben om over te kunnen dragen aan kinderen. Het vraagt dus vooral wat van volwassenen.

In deze *De Omwenteling* gericht op 'het geluk van morgen', waarin de geïnterviewden ons leerden welke impact het heeft als mensen echt verantwoordelijkheid nemen en daar actie aan verbinden, merkten we dat het perspectief verschoof. De vraag of

het geluk van morgen centraal moet staan, schuurt en vraagt misschien wel om herziening. Volwassenen moeten zelf aan de slag, hebben zelf iets te doen. Dat is waar Hannah Arendt met haar essays helpt. In *The crisis in education* gaat het vooral over de vraag of jongeren ervaren dat zij op een wereld voorbereid worden

waar iemand verantwoordelijkheid voor neemt. Volwassenen dus.

Challenge

Er kwam ook hulp uit een andere hoek. In een jaarlijkse *challenge* voor de Universiteit Utrecht vroegen we studenten eind 2025 om bij te dragen aan de ontwikkeling van de *Geluksbarometer*: kunnen we jongeren hun vertrouwen in toekomstig geluk laten verwoorden en kunnen we dat zo presenteren dat het voor beleidsmakers en professionals bruikbare informatie oplevert? Vier studenten (Zarah Mennink, Maria Lohuis, Fleur Jütten en Hugo Kuiper) werkten het uit: ze spraken zich uit over de kernthema's, over participatie van jongeren en over de haalbaarheid van de Geluksbarometer.

De opbrengst was duidelijk: er zijn persoonlijke thema's die onderdeel van zo'n uitvraag moeten zijn

(verbinding, zelfvertrouwen, competentie, (persoonlijke) veiligheid en zingeving), maar er zijn ook maatschappelijke randvoorwaarden die nodig zijn voor dat vertrouwen in de toekomst. Daar gaat het dan om de maatschappelijke verantwoordelijkheid om de wereld zo in te richten dat er sprake is van: *“Financiële en woonstabiliteit, toegankelijkheid van zorg, begeleiding en perspectief en ruimte voor dialoog”*.

Het gaat dus niet alleen om wat jongeren zelf kunnen, hoe gelukkig en veerkrachtig ze zijn en in hoeverre ze leren met de wereld om te gaan. Het gaat vooral ook om of de wereld waarin ze terechtkomen de goede voorwaarden kent. Dragen volwassenen een wereld over waar ze zelf ook willen leven. Hebben jongeren wel voldoende vertrouwen in de generatie vóór hen of draagt die generatie vooral ook de eigen zorgen over?

Arendt

Arendt helpt met een aantal essays over oefeningen in politiek denken. In *The crisis in education* stelt ze de kernvraag: hoe introduceren we onze nieuwkomers in de wereld? Onderwijs is de plek waar kinderen oefenen met de wereld en waar ze volwassenen treffen die voldoende van die wereld houden om haar te kunnen representeren. We beschermen de wereld ook tegen de kinderen: ze mogen er pas echt deel van zijn als ze voldoende overgedragen hebben gekregen en als ze er zelf met verantwoordelijkheid verbeteringen in kunnen aanbrengen. Onderwijs met een sterke maatschappelijke opdracht dus. En met een grote verantwoordelijkheid van de volwassenen die erbij betrokken zijn.

In *What is authority* stelt Arendt de vraag waarom volwassenen de wereld niet met meer gezag

**“Dat je leert hoe het enigszins werkt.
Hoe koop je een huis, hoe zit dat met
hypotheken en rente? Hoe kook je een
goed betaalbare maaltijd? Hoe word je
volwassen?”**

vertegenwoordigen. Wat maakt dat volwassenen niet zekerder zijn over wat ze met elkaar ervan gemaakt hebben, en bij steeds meer zaken andere meningen (van inwoners, eindgebruikers, jongeren) vragen? Moet die mening wel worden gevraagd? Gaat het niet enkel om hoe ze de wereld ervaren? Zouden volwassenen zelf meer verantwoordelijkheid moeten nemen?

Arendt stelt dat het verval van religie, traditie, instituties en expertise gevolgen heeft. Het maakt onzeker en niet per se vrijer. Als volwassenen immers niet meer zelf geloven dat ze gezag mogen uitoefenen, gaan ze die verantwoordelijkheid delegeren. Dat raakt jongeren: zij geven keer op keer aan niet zo met die verre toekomst bezig te zijn, maar meer met het hier-en-nu.

In *The crisis in culture* hekelt Arendt het verval van een wereld die teruggebracht is tot consumptie, mening, oordeel en voorkeur. Waar is de gedeelde wereld gebleven? Is het niet noodzakelijk, voor het vertrouwen van jongeren in de wereld die hen overgedragen wordt, dat volwassenen daar zelf in ieder geval een meer gedeeld en verantwoordelijker gedrag bij laten zien? Dat ze jongeren ook voorleven hoe ze deel van die wereld kunnen worden?

Risk Factory

In de Risk Factory leren jongeren in twee van hun scenario's (Breinreis en Talenten & Waarden) over groot worden en de vragen die daarbij spelen. De scenario's geven geen antwoorden. Ze geven suggesties en laten zien dat daarbij alle keuzes oké zijn. Het neemt jongeren en hun vragen serieus en maakt het praktisch en actueel. Het richt zich vooral ook op het versterken van de onderlinge

"Nederland is te veel gericht op 'je zorgt voor jezelf en minder voor een ander'. Op school moet je leren dat je elkaar kunt helpen."

verbondenheid en op de mogelijkheid om intergenerationeel antwoorden te zoeken (bijvoorbeeld bij een leraar, ouder, et cetera).

Ook de studenten van de *challenge* kwamen op dit soort thema's: het gaat niet om prestaties of resultaten. Het gaat om vertrouwen, relaties en het gevoel dat het goed komt. Dat zijn zaken waarin volwassenen een veel

grotere rol moeten nemen, zeker wanneer we om ons heen zien hoe dat vertrouwen bij jongeren afneemt. In onderzoeken en gesprekken geven jongeren aan dat ze vooral ook op school willen leren hoe het leven werkt: hoe vind je een baan, hoe regel je bankzaken en verzekeringen, hoe ga je om met burens, werkgevers, sport en politiek: dingen die bij het leven horen. Kennelijk ervaren

"We vragen het eigenlijk al van jongeren, elk jaar: 'Wat wil je met je toekomst (studiekeuze, vakkenpakket)?' Maar dat is eigenlijk alleen studiegericht, eigenlijk zou je dit breder moeten trekken."

jongeren nu het onderwijs niet als een plek waar ze 'de wereld' leren.

Geluksbarometer

Hoe moeten we dat dan vormgeven? Hoe krijgen we grip op de verantwoordelijkheid van volwassenen die past bij de ervaring die jongeren aan-geven? Is het nodig om daar zoiets als een barometer voor te maken? Of is er iets anders te doen? Is het beter om de focus te verleggen, op basis van de interviews in dit blad, de challenge van de studenten en de ervaringen die ze bij de Risk Factory met deze scenario's opdoen?

Moeten we jongeren misschien vragen of ze verwachten dat de samenleving hen goede kansen biedt? Of het gevoel hebben dat volwassenen problemen en zorgen doorschuiven naar de volgende generatie? Of ze merken dat volwassenen keuzes maken die verder reiken dan de eerste paar

jaren? Of ze vertrouwen hebben dat de samenleving (lees: onderwijs) hen serieus voorbereidt op de toekomst?

Jongeren als beoordelaars van de kwaliteit van de samenleving. Hoe doet die samenleving het? Dát is maatschappelijk relevant want gaat niet alleen over de jeugd, maar over democratie, burgerschap en intergenerationale verantwoordelijkheid. Het geeft richting aan de opgave: 'Wat moeten volwassenen op zich nemen?' en stimuleert die volwassenen om dat inhoud te geven.

Hoop

Daarmee ontstaat een instrument dat gaat over de verantwoordelijkheid tussen generaties. Er zijn voldoende instrumenten die zich richten op hoe jongeren zich nu voelen, hoeveel vertrouwen ze nu hebben, hoe veerkrachtig ze nu zijn. Die geven jaar in jaar uit ook hun resultaten: jongeren zijn nu best gelukkig, maar hebben niet zoveel vertrouwen in de toekomst of zijn er niet mee bezig en ze rapporteren mentale problemen. Een instrument dat intergeneratieel vertrouwen en dus **overdrachtsver-trouwen** als onderwerp heeft, levert een spiegel voor volwassenen op. Dat stimuleert ook het noodzakelijke intergenerationale conflict dat elke samenleving nodig heeft voor zijn eigen ontwikkeling.

Met een *Geluksbarometer* die zich op dat overdrachtsvertrouwen richt, ontstaat een momentum waarop de uitspraken van jongeren ons iets vertellen over de manier waarop volwassenen hun rol als vertegenwoordigers van de wereld vervullen. Wat staat ons als volwassenen te doen? Waar willen wij trots op zijn? Welke wereld laten wij na?

NB: Quotes in dit verhaal komen uit gesprekken met onder andere de Raad van Jongeren (NCJ).

Geluksbarometer

Al geruime tijd werkt het Nederlands Centrum Jeugdgezondheid aan de ontwikkeling van een geluksbarometer: een instrument waarmee we de ervaring van jongeren met de wereld waarin zij leven verbinden aan wetenschappelijke kennis, zodat de praktijk daarmee handelingsperspectief krijgt (Evidence Based Practice). In die ontwikkeling benutten we de inzichten van (master)studenten uit gesprekken met jongeren, inhoudsexperts en praktijkprofessionals. De ontwikkeling is nog niet klaar en krijgt steeds verder vorm.

RiskFactory:
riskfactorylimburgnoord.nl

Challenge onderzoek:

Boek *Tussen verleden en toekomst* van Hannah Arendt

"Dat je het gevoel hebt dat je bent voorbereid op wat er komen gaat in je leven."